

Poglavlje koje se bavi priložima zastupljeno je s dva rada. Sandi Blagonić dao je rad pod naslovom *Između lokalnog i nacionalnog: Istra u devetnaestom stoljeću* (253.-266.). Dotiče se problema istraživanja etničnosti u prošlosti iz današnje perspektive s posebnim naglaskom na identifikaciju istarskih seljaka s hrvatskom etno/nacionalnom zajednicom toga doba, koju je potrebno odijeliti od prethodne etape etničke kategorije.

Igor Duda potpisuje prilog pod naslovom *Samoposluga kao vijest dana. Počeci suvremenog potrošačkog društva 1950-ih i 1960-ih godina* (267.-278.). Nakon zanimljivog uvoda u kojemu donosi sliku kasnih šezdesetih godina prošlog stoljeća, preko opisa posjeta Trstu glavnih aktera serije *Malo misto*, slavnog Miljenka Smoje, Duda objašnjava proces nastanka mladoga potrošačkog društva u Europi nakon Drugoga svjetskoga rata. Podatci Zavoda za statistiku, ali i novinski članci u *Glasi Istre*, pokazuju postupanje, ali siguran, ulazak raznoraznih potrepština sa zapadnog tržišta i način njihove prodaje putem novoizgrađenih samoposluživanja. Autor je vješto iskoristio jedan Smojin odlomak kako bi slikovito prikazao nezaustavljiv proces uključivanja u moderno društvo: *Veliki se napridak vidi, misto se ni moglo više prepoznati, gradilo se otele, kuće...ingleske kondute, televizije, frižidere... i jedino još ča je falilo to je bila električna stolica*. Rad je svakako vrijedan doprinos poznavanju, u Hrvatskoj još gotovo neistražene, povijesti svakidašnjice druge polovine 20. stoljeća.

Prikaze knjiga napisali su Sanja Holjevac – *Hrvatski »s one bane more«* (O rječnicima moliškohrvatskih govora Kruča i Mundimitra) Waltera Breua i suradnika, Slaven Bertoša – *Sinteza »bogougodnog otočica«* Petra Strčića, Mislav Elvis Lukšić – *Novi prilog poznavanju istarskog novovjekovlja* Nevija Šetića, Gracijano Kešac – *Katolički pokret u Istri, 1895.-1914.* Stipana Trogrlića, Elvis Orbanić – *Translatio corporis Beate Eufemie* urednika kritičkog izdanja Marina Budxicina i Alda Klimana, te Mislav Elvis Lukšić – *Monografija o povijesnom razvitku južnodalmatinskih hrvatskih granica* Stijepa Obada, Serđa Dokoze i Suzane Martinović.

Zbornik *Problemi sjevernog Jadrana* ovim je izdanjem otvorio nova pitanja jadranske, pa tako i hrvatske, prošlosti, potvrdivši da je nezaobilazan izvor podataka svima koji se bave poviješću toga kraja.

Milan Radošević

Povijesni prilozi, Hrvatski institut za povijest, god. 21, Zagreb, 2002., br. 22 (240 str.), br. 23 (254 str.)

Dvadeset drugi broj časopisa *Povijesni prilozi* strukturiran je na uobičajeni način te prvi dio čine rasprave, a drugi dio ocjene i prikazi.

Prvi članak u raspravama naslovljen je *Komika svakodnevice kao dio povijesti svakodnevice – neke konstante u mediteranskom humoru od Homera do danas* (7.-17.). U njemu autorica Tamara Tvrtković na temelju zbirke viceva "Filogel", nastale u 4. st., nastoji dokazati da se vic kao takav može pratiti kao jednostavan književni oblik, da se iz njega može iščitati ljudska svakidašnjica, tj. da može poslužiti kao povijesni izvor, te da postoje zajedničke karakteristike humora antičkoga i suvremenog razdoblja.

U drugom članku, *Upravitelj dobara Salonitanske crkve* (19.-28.), autor Ante Škegro analizira četiri ulomka koja su činila središnji dio prednje strane kasnoantičkog sarkofaga s natpisom upravitelja dobara Salonitanske (nad)biskupije. Autor najprije analizira sam natpis, redak po redak, a zatim ga datira u drugu polovinu 6. st. U članku je objašnjenja funkcija prokuratora, tj. upravitelja dobara.

Mladen Ančić u radu *Image of Royal Authority in the Work of Thomas Archdeacon* (29.-40.) bavi se odnosom Tome Arhidakona i njegovih suvremenika prema kraljevskoj vlasti, razmotrivši i pozadinu Tomina pripovijedanja.

Lovorka Čoralčić u članku *Prilog poznavanju prisutnosti i djelovanja hrvatskih trgovaca u Mlecima (15.-18. stoljeće)* (41.-73.), na temelju oporuka, inventara i spisa iz fonda Arti (spisi koji uglavnom potječu iz 17. i 18. st.), slika život hrvatskih trgovaca u Mlecima, određuje intezitet njihova iseljavanja po razdobljima, locira mjesta njihova stanovanja, daje prikaz njihova socijalnog i gospodarskog položaja, života sa sunarodnjacima i veza s domovinom te uključenosti u vjerski život. Na početku rada autorica je donijela kraći historiografski pregled hrvatsko-mletačkih gospodarskih veza, a u prilogima članku nalaze se četiri grafikona i nekoliko prijepisa oporuka i inventara.

U radu *Cetin, Denkmal kroatischer Geschichte und der Fortifikationsbaukunst* (75.-96.) autor Milan Kruhek prikazuje povijest grada Cetina podijelivši je u četiri razdoblja: prije provale Tatara, za vladanja Frankopana, pod turskom vlašću i krajiško razdoblje, analizirajući i valorizirajući sačuvane pisane izvore te rezultate započetih topografskih i arheoloških istraživanja ostataka građevina lokaliteta Cetin.

Damir Matanović u članku *Načela funkcioniranja unutrašnjeg tržišta Brodske pukovnije (1769.-1857.)* (97.-108.) bavi se funkcioniranjem unutrašnjega krajiškog tržišta, bazirajući se na problemu trgovine Brodske pukovnije. Uočava dvije vrste trgovine: prvu, tranzitnu, koja stvara sliku intenzivne trgovačke djelatnosti, i drugu, trgovinu unutar satnijskih granica, koja ima vrlo sužen opseg, i razrješava te kontradikcije.

Ivica Golec u članku *Cehovsko obrtništvo Banske krajine i vojnog komuniteta Petrinja (1777.-1871.)* (109.-129.) bavi se cehovima Banske krajine, njihovim osnivanjem, dokidanjem i posljedicama uvođenja slobode obrta za cehove. Autor analizira pojedine odredbe cehovskog privilegija iz 1773., a posebnu pozornost usmjeruje na tri ceha: Petrinjski lončarski ceh, Bravarsko-stolarsko-kovački ili ujedinjeni njemački ceh te Krojački ceh.

Članak *Vojnokrajiški čardaci u Slavonsko-srijemskom Posavlju u 18. i 19. stoljeću* (131.-158.) autora Josipa Kljajića prati razvoj čardaka kao važnog elementa fortifikacijskog sustava. Autor se bavi njihovom funkcijom, razmještajem, životom u čardacima te donosi historiografski pregled o slavonsko-srijemskim krajiškim čardacima. Tekst je popraćen tablicama i slikama.

Piotr Źurek u radu *Prince Adam Jerzy Czartoryski and the plan of the Balkan Federation (1804-1806)* (159.-166.) bavi se razlozima nastanka i prvim realizacijama plana Balkanske federacije. Posebno naglašava ulogu Srbije, a na kraju teksta donosi dva originalna dokumenta, pisma dubrovačkog Senata Czartoryskom.

Posljednji rad, *Prve studentice Mudroslovnog fakulteta Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu* (167.-208.), autorice Tihane Luetić, na temelju brojne arhivske građe i suvremenog tiska upozna je nas sa zagrebačkim studenticama u razdoblju od 1895. do početka Prvoga svjetskog rata, s njihovim zavičajnim podrijetlom, vjerskom pripadnošću, socijalnim statusom, daje prikaz upisanih studentica po semestrima, predmete koje su upisivale i sl. te donosi i suvremena razmišljanja o studiranju žena. Rad ima dva priloga: Naredbu Kr. hr.-slav.-dalm. vlade kojom je ženama dopušten upis na Mudroslovni fakultet Zagrebačkog sveučilišta i Popis redovitih i izvanrednih studentica Mudroslovnog fakulteta Kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu od 1895. do 1914. godine.

U drugom dijelu broja 22 *Povijesnih priloga* nalaze se ocjene i prikazi sedam knjiga i serijskih publikacija.

Prvi dio broja 23 čine "Razmatranja" koja sadrže devet radova, a drugi dio su ocjene i prikazi.

Prvi rad *La clivis sangallese sormontata dalla lettera t (parte I.)*, (7.-18.), autorice Katarine Koprek, bavi se fizionomijom neumatskih znakova, posebice znakom *clivis*, dvaju temeljnih sanktgalenskih rukopisa – cod. 359 Cantatorium (Gal 1), najstarijeg i cod. 121 Graduale iz Einsidelna (Ein), najkompletnijeg.

U drugom radu, *Statuta et leges civitatis Antibari* (19.-41.), autor Savo Marković na temelju drugih izvora rekonstruira tekst tog zakonskog spomenika te se bavi analizom pojedinih njegovih članaka iz područja gradske uprave, privatnopravnih odnosa, jurisdikcije, zajedničkih odredaba komune i nadbiskupije te odredaba vezanih za notarijat.

Stanko Andrić u radu *Srednjovjekovni Šarengrad i njegovi gospodari* (43.-69.) prati povijest Šarengrada i obitelji koje su njime vladale od 13. do početka 16. st.; posebno se osvrnuo na šarengradski franjevački samostan čiju sudbinu rekonstruira sve do pokušaja njegova oživljavanja potkraj 16. st.

Irena Benyovsky u radu *Urbane promjene u Trogiru u prvim desetljećima mletačke vlasti (1420.-1450.)* (71.-85.) prati urbani razvoj Trogira od uspostavljanja mletačke vlasti 1420. do 1450., koji je nastupio kao posljedica potrebe standardiziranja urbane organizacije i sustava fortifikacije te ujednačivanja pravnog i administrativnog sustava s mletačkim.

U radu *The Ottoman influences on Croatia in the second half of the fifteenth century* (87.-103.) Borislav Grgin promatra promjene na svim područjima života (političke, društvene, gospodarske, demografske te u svakidašnjici i mentalitetu ljudi) u drugoj polovini 15. st., nastale kao rezultat prodora Osmanlija na prostor Hrvatske.

Autorica članka *Hospitali u Istri u srednjem i ranom novom vijeku* (105.-116.), Marija Mogorović Crljenko, daje pregled dobrotvornih ustanova u Istri (izostavila je istočnu Istru) koje su zbrinjavale bolesne i nemoćne, bavi se njihovim osnivačima te zbrkom nastalom u nazivlju tih ustanova (nailazi na nazive hospital, hospicij i ksenodokij).

Lovorka Čoralić u članku *Giudecca, Murano, Chioggia ... Hrvati na otocima mletačke lagune* (117.-144.) istražuje život Hrvata na rečenim otocima od kasnoga srednjeg do ranoga novog vijeka. Koristeći se arhivskim materijalom, prije svega oporukama te dosadašnjim spoznajama historiografije, autorica istražuje tijek iseljavanja te život i djelovanje hrvatskih iseljenika.

Autor članka *Prvi marčanski grkokatolički biskup Simeon (1611.-1630.)* (145.-192.), Zlatko Kudelić u svoj nas rad uvodi osvrtom na postojeću literaturu o Marčanskoj biskupiji i na odnos katoličanstva i pravoslavlja krajem 16. i u prvim desetljećima 17. st. u širem europskom kontekstu, a zatim i na prostoru Vojne krajine. U glavnom dijelu teksta bavi se biskupovanjem prvoga marčanskoga grkokatoličkog biskupa Simeona, donoseći nove zaključke u vezi s njegovim djelovanjem.

Posljednji rad, *Tvrđava Brod i vojni komunitet Brod na Savi kao paradigma odnosa vojnika i civila u Vojnoj krajini* (193.-202.), Damira Matanovića, bavi se utjecajem vojske smještene u tvrđavi Brod na svakidašnji život i gospodarski razvoj komuniteta Brod u 18. st.

U drugom dijelu i ovih *Povijesnih priloga* nalaze se ocjene i prikazi sedamnaest knjiga.

Prikazana dva broja *Povijesnih priloga* pružila su nam mnoštvo zanimljivih znanstvenih uradaka koji će zasigurno pobuditi veliki interes.

Arijana Kolak